

CONTRIBUCIÓ A L'ESTUDI DELS HETERÒCERS VALENCIANS (LEPIDOPTERA)

M. Domínguez, J. Baixeras & M. del Pino

SUMMARY

Contribution to the knowledge of the heterocera-fauna from Valencia (Lepidoptera).

In this paper, 62 species of macroheterocera are recorded from Valencia. The records of *Graellsia isabelae* Graells, *Phalera bucephaloides* O., *Phyllodesma kermesiofolia* Laj. and *Dysauxes punctata* F. are especially remarkable. At the same time we improve the knowledge of the distribution of many other species scarcely known until now in the Valencian Community.

RESUM

Citem 62 espècies de macroheteròcers valencians, entre les que destaquen les captures de *Graellsia isabelae* Graells, *Phalera bucephaloides* O., *Phyllodesma kermesiofolia* Laj. i *Dysauxes punctata* F. Així mateix augmenten l'àrea de distribució de moltes altres espècies, fins al moment mal conegudes en el País Valencià.

Key words: Lepidoptera; Macroheterocera; faunistics; País Valencià.

Martí Domínguez Romero, Joaquín Baixeras Almela, Manuel del Pino Gamir, *Departament de Biologia Animal, Biologia Cel·lular i Parasitologia. Facultat de Biologia, Universitat de València, Dr. Moliner, 50, 46100 Burjassot. València.*

INTRODUCCIÓ

Des de fa uns anys, amb motiu de les nostres investigacions fonamentalment dirigides cap a l'estudi dels **Geometroidea** i d'alguns grups de microlepidòpters, hem anat recollint material d'heteròcers de moltes localitats valencianes. Fruit d'aquesta activitat és el present treball, amb el qual volem contribuir a un millor coneixement de la fauna lepidopterològica valenciana. Aquesta, tal com assenyalàvem en un recent treball (DOMÍNGUEZ & BAIXERAS, [1989]), ha estat poques voltes estudiada, i quasi sempre d'un mode ocasional. Entre les contribucions més importants destaquen les de BOLLAND (1978) i CALLE (1983).

RESULTATS

Per a l'ordenació hem seguit a GÓMEZ BUSTILLO & ARROYO VARELA (1981), amb algunes petites rectificacions.

Limacodidae

Hoyosia codeti Obth.- Porta-Coeli, VII-IX. Abundant.

Cossidae

Cossus cossus L.- Mislata, 7-VI-84. Comuna.

Dyspessa ulula Bkh.- La Yesa, 5♂♂ i 5♀♀, 7-VII-88. Ahillas, 4♂♂ i 2♀♀, 22-V-89.

Zeuzera pyrina L.- Mas de Conxa-Bétera, La Yesa. Abundant a l'estiu.

Saturnidae

Graellsia isabelae Graells.- Alcotas, 1 ♂ i 1♀, 25-V-84. Aquesta espècie no havia estat capturada encara de la província de València. De Castelló es coneixia dels Ports de Tortosa i de Penyagolosa (MASÓ i PLANAS & YLLA i ULLASTRE, 1989). Es d'esperar que aquesta espècie escomence a colonitzar les zones del País Valencià on es troben *Pinus sylvestris* i *Pinus nigra*.

Saturnia pyri D.& S.- Ahillas, Benagéber, Calles, Domeño, Porta-Coeli, Titaguas. Abundant a la primavera.

Lasiocampidae

Lasiocampa quercus L.- Porta-Coeli, 1♂ i 1♀, 27-VIII-87.

Pachygastria trifolii D.& S.- Porta-Coeli, 1♂, 11-IX-89; 1♂, 4-X-89.

Macrothylacia rubi L.- La Yesa, 21.23-IV-87. Abundant.

Odonestis pruni L.- Higuerales, 1♂, 10-VII-84.

Dendrolimus pini L.- Ahillas, Mas de Conxa-Bétera, La Yesa, Porta-Coeli. Molt abundant en diverses generacions, sobretot en la de la tardor.

Streblote panda Hb.- Mas de Conxa-Bétera, 1♂ (*ex l.*), 28-IX-86; 1♀ (*ex l.*), 11-III-89; 1♂, 28-X-89. Cirat, 1♂, 2-VIII-88. El Saler, 1♂, 25-VII-88. Mislata, 1♀, (*ex l.*), 10-VIII-88. Xàbia, 1♂, 26-VIII-89 (E. Huguet leg.). Ha estat capturada en alguns casos nodrint-se de fulles de taronger.

Pachypasa lineosa Vill.- Albaida, 1♂, VI-89. La Yesa, 1♂, 7-VII-88. Porta-Coeli, 1♂, 4-VIII-87.

Phyllodesma kermesifolia Laj.- Porta-Coeli, 1♂, 6-V-89. Aquesta espècie fou capturada en el barranc de la Font de la Gota, on creix una abundant vegetació hidròfila.

Phyllodesma suberifolia Dup.- Ahillas, 2♂♂, 31-VII-81. La Yesa, 1♂, 12-VII-86; 1♂, 23-IV-87. Porta-Coeli, abundant a l'estiu.

Dipturiella loti O.- Mas de Conxa-Bétera, 2 ♂♂ (*ex l.*), 16-III-86; 2♀♀ (*ex l.*), 16-V-86; 2 ♂♂ (*ex l.*), 27-VI-86. Sobre *Cistus monspeliensis*. Porta-Coeli, abundant a l'estiu. Xàbia, 1♂ (*ex l.*), IV-89. (E.Huguet leg.)

Sphingidae

Agrius convolvuli Hb.- Mas de Conxa-Bétera, VII-VIII. Comú.

Acherontia atropos L.- Mas de Conxa-Bétera, Mislata, VII. Aquesta espècie ha estat capturada alimentant-se de roser de jardí (*Rosa sp.*), d'olivera (*Olea europaea*) i de *Lantana sp.*, sempre en una generació a la tardor que no sabem si aconseguen sobreviure a l'hivern. Alguns exemplars adults han estat capturats al mes de juliol, i probablement les erugues trobades a l'octubre es tracte de la seua descendència.

Marumba quercus D.& S.- Porta-Coeli, 1♀, 17-VII-88. Cirat, 1♀, 10-IX-88. (E. Monedero leg.). Aquesta interessant espècie que segons GÓMEZ BUSTILLO & FERNÁNDEZ RUBIO (1976) posseeix una distribució restringida al nord de la Península, va estar capturada per CALLE (1983) a Castelló. Aquesta nova captura confirma la situació estable d'aquesta espècie en els carrascars valencians.

Hyloicus pinastri L.- La Yesa, Mas de Conxa-Bétera, Porta-Coeli. Abundant a l'estiu.

Mimas tiliae L.- Higuerales, 10-VII-84. Comú. La Eliana, 1♀, 15-VII-89. (E. Monedero leg.)

Smerinthus ocellata L.- Aldaia, 1♀, 5-VII-86. Malvarrosa, 1♂, 21-VI-88.

Laothoe populi L.- Mislata, 1♀, 15-IV-88. Rocafort, 1♀, 9-VIII-86.

Hemaris tityus L.- Andilla, 23-VI-88. Comú.

Hemaris fuciformis L.- Osef, 23-VI-88. Comú.

Macroglossum stellatarum L.- Mas de Conxa-Bétera. Durant quasi tot l'any.

Proserpinus proserpina Pall.- Malvarrosa, 1♂, V-84. Higuerales, 1♂, 19-V-87.

Hyles euphorbiae L.- Mas de Conxa-Bétera, VII-IX. Abundant.

Hyles lineata livornica Esp.- Mas de Conxa-Bétera, 1♂, 19-VII-85. Losa del Obispo, 2♂♂, 27-VI-88.

Deilephila elpenor Curt.- Higuerales, 1♂, 21-V-89.

Hippotion celerio L.- Losa del Obispo, 27-VI-88. Comú. Mas de Conxa-Bétera, 1♂ (*ex l.*), 2-X-89.

Zygaenidae

Zygaena sarpedon Hb.- Mas de Conxa-Bétera, 3♂♂, 24-VI-84.

Zygaena fausta L.- Mas de Conxa-Bétera, 3♂♂, 21-VI-84; 1♂, 28-X-89.

Zygaena occitanica Vill.- Mas de Conxa-Bétera, 1♀, 15-VI-83; 24-IX-83. Abundant.

Zygaena rhadamanthus Esp.- Domeño, 4-VI-83. Comú.

Zygaena lavandulae Esp.- Mas de Conxa-Bétera, 21-VI-84. Abundant.

Procris globulariae Hb.- Domeño, 2 ♂♂, 5-VI-83. Serra Bèrnia-Xaló, 1♂, 26.27-V-89.

Thaumetopoeidae

Thaumetopoea pytiocampa D.& S.- Mas de Conxa-Bétera, La Yesa, Ahillas. Es interessant senyalar que a mesura que la localitat es troba més pròxima a la mar l'única generació existent d'aquesta espècie es retarda més, i fins i tot arriba a tenir un màxim poblacional a mitjans d'octubre (com ocorreix en la localitat valenciana d'El Saler), quan cap a l'interior de la província el període de vol fluctua entre finals de juliol i principis d'agost.

Notodontidae

Phalera bucephaloides O.- Porta-Coeli, 1♂, 13-VII-83; 1♂, 4-VIII-87; 1♂, 17-VII-88. La citació de *Phalera bucephala* L. basada en un exemplar força deteriorat (BAIXERAS, 1986), ha resultat pertànyer, després de l'estudi de la genitèlia, a l'espècie *Phalera bucephaloides* O. Noves captures realitzades els darrers anys confirmen l'assentament d'aquesta espècie al nostre territori. Fins al moment tan sols es coneixia de Catalunya (MASÓ i PLANAS *et al.*, 1981) (vegeu figura 1). Es probable que es trobe en altres indrets de la nostra geografia, sobretot on els arborsers (*Arbutus unedo*) i els *Quercus* siguem abundants, com ocorreix en Porta-Coeli.

Cerura ibérica Templado & Ortiz.- Mas de Conxa-Bétera, 1♀, 14-IV-85.

Furcula bifida Brahm.- Higuera, 1♂, 30-V-88.

Peridea anceps Gze.- La Yesa, 1♂, 23-IV-87. Ahillas, 2♂♂, 22-V-89.

Harpyia milhauseri F.- La Yesa, 1♂, 12-VII-86. Porta-Coeli, 1♂, 13-VIII-87.

Eligmodonta ziczac L.- Cirat, 1♂, 1-IX-88.

Lymantriidae

Porthetria dispar L.- Porta-Coeli, 2♂♂, 4-VIII-87.

Lymantria atlantica Rbr.- Serra, 1♂, 30-VII-87. Porta-Coeli, 1♂, 4-VIII-87; 1♂, 8-X-88. Serra de Bèrnia-Xaló, 2♂♂, 26-27-V-89.

Ocneria rubea F.- La Yesa, 12-VII-86. Comú. Mas de Conxa-Bétera, 1♀, 11-X-86.

Euproctis chryssorrhoea L.- El Garbí (Serra), 4-VII-88. Abundant. Aquesta espècie pot arribar a resultar plaga ocasional dels arborsers (*Arbutus unedo*).

Arctiidae

Paidia murina Hb.- Porta-Coeli, 1♂, 4-VIII-87. Higuera, 5♂♂, 30-VII-88..

Eilema complana L.- Ahillas, La Yesa, VII. Abundant.

Eilema caniola Hb.- Ahillas, Adzaneta d'Albaida, Mas de Conxa-Bétera, VI-IX. Abundant.

Eilema uniola Rbr.- Ahillas, Calles, Mas de Conxa-Bétera, VIII-X. Abundant.

Spiris striata L.- Domeño, 1♂, 2-VI-83. Abejuela, 6♂♂, 10-VIII-88.

Coscinia cribraria L.- Ahillas, 29-IX-81. Abundant.

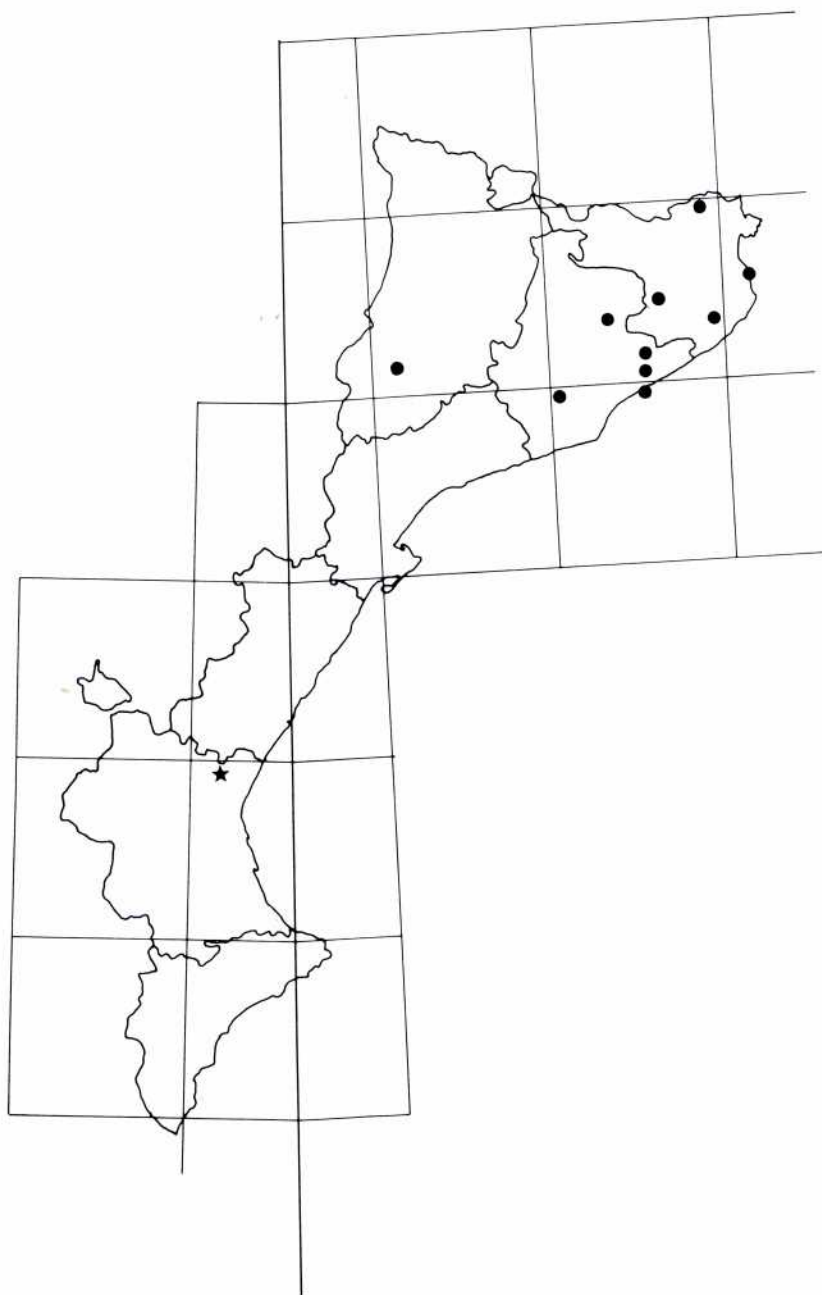

Fig. 1. Distribució de *Phalera bucephaloides* O. als Països Catalans.

Ocnogyna zoraida Grasl.- Ahillas, La Yesa, IV. Abundant. Espècie endèmica de la Península Ibèrica, necessitada de protecció segons VIEDMA & GÓMEZ BUSTILLO (1985), posseeix no obstant això, importants poblacions en la província de València.

Phragmatobia fuliginosa L.- Mas de Conxa-Bétera, VI-IX. Abundant.

Cymbalophora pudica Esp.- Adzaneta d'Albaida, Mas de Conxa-Bétera, IX-X, Abundant. Hem trobat l'eruga alimentant-se de *Verbascum* sp.

Spilarctia lubricipeda L.- Mas de Conxa-Bétera, 1ò, 15-IV-83; 5òò i 5òò, 23-VIII-83. Comú.

Arctia villica L.- Almedijar, 1ò i 2òò, 1-V-87.

Euplagia quadripunctaria Poda.- Porta-Coeli, 1ò, 17-VIII-87.

Ctenuchidae

Dysauxes punctata F.- Xàbia, 1ò, 28-IX-85.

AGRAÏMENTS

Volem agrair l'ajuda rebuda pels companys Albert Masó i Jorge Dantart. També ens han ajudat a l'elaboració d'aquest treball Eduardo Huguet i Emilio Monedero.

BIBLIOGRAFIA

- BAIXERAS, J., 1986. *Lepidoptera*, in DOCAVO et al.- *La Entomofauna del Monte de Porta-Coeli*, pp.: 119-156. I.A.M. Investigación, Institució d'Estudis i Investigació. Diputació Provincial de València. València.
- BOLLAND, F., 1978. Hétérocères de Torres-Torres (Province de Valencia). *SHILAP Revta. Lepid.*, 6 (23): 207-213.
- CALLE, J., 1983. *Los Lepidópteros de Castellón de la Plana*. 190 pp., 17 láms. Publicaciones del seminario de Estudios económicos y sociales de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Castellón. Castellón.
- DOMÍNGUEZ, M. & BAIXERAS, J., [1989]. Aportació al millor coneiximent dels *Drepanidae* Comstock, 1893 i *Geometridae* Leach, 1815, valencians (*Lepidoptera*). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 9 (1988): 59-67.
- GÓMEZ BUSTILLO, M. R. & ARROYO VARELA, M., 1981. *Catálogo sistemático de los lepidópteros ibéricos*. 498 pp. Ministerio de Agricultura y Pesca. Instituto Nacional de Investigaciones Agrarias. Madrid.
- GÓMEZ BUSTILLO, M.R. & FERNÁNDEZ RUBIO, F., 1976. *Mariposas de la Península Ibérica. Heteróceros (I)*. 300 pp. Ministerio de Agricultura, ICONA. Madrid.
- MASÓ i PLANAS, A., PÉREZ DE-GREGORIO, J.J., GARCÍA GARCÍA, A. & ROMANÍA FERRER-VIDAL, I., 1981. Notes sobre els lepidòpters de les comarques gironines VIII. Alguns resultats de les recerques fetes els anys darrers. *Revista de Girona*, 27 (97): 287-290.
- MASÓ i PLANAS, A. & YLLA i ULLASTRE, J., 1989. Consideraciones sobre la ecología, comportamiento, alimentación y biogeografía de *Graellsia isabelae* (Graells) (*Lepidoptera: Saturniidae*). *SHILAP Revta. Lepid.*, 17 (65): 49-60.
- VIEDMA, M.G. DE & GÓMEZ BUSTILLO, M.R., 1985. *Revisión del Libro Rojo de los Lepidópteros Ibéricos*. 71 pp., 3 láms. ICONA. Madrid.